

смакових якостей продукції високому рівні дистрибуції ефект від акції продовжується достатньо довго.

Список використаних джерел:

1. Белявцев М. И. Поведение потребителей: Учеб. пособие./ М. И. Белявцев, Л. М. Иваненко. - Донецк, 2008. – 302с.
2. Зозулев А. В. Поведение потребителей: учеб. пособие / А. В. Зозулев. – К.: Знання, 2009. – 364 с.
3. Зозулев А. В. Маркетинговые исследования: теория, методология, статистика: Учеб. пособие. / А. В. Зозулев, С. А. Солнцев. - К.: Знання, 2008. - 643 с.
4. Ільчук М. М. Адаптація виробників коньячних виробів до вимог вітчизняного та зарубіжного продовольчих ринків / М. М. Ільчук // Аграрна наука і освіта – 2002. – Т. 3. – № 3-4. – С. 117-122.
5. Матчина И. Г. Углубление интеграции в секторе виноградарства и виноделия // И. Г. Матчина, А. М. Авидзба, В. А. Загоруйко // Виноградарство и виноделие. — 2007. — № 3. — С. 2—4.

17.09.2015

УДК 331.5:336.153

Яценко А. Е., Ятленко А. О.

студентки кафедри фінансів, обліку та аудиту

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Кучумова І. Ю.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та економічної теорії

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ ТА ДИНАМІКИ РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. У статті розглянуто доходи і купівельна спроможність населення – як складові рівня життя та чинники, що визначають тривалість життя. Метою роботи є комплексне дослідження взаємодії доходів та зайнятості населення, їх структури, аналіз перерозподілу доходів у суспільстві. Проведено аналіз інформаційної бази зайнятості населення та безробіття населення України. Охарактеризовано розподіл заробітної плати за видами економічної діяльності та обґрунтовано доцільність регулювання нерівномірності розподілу доходів населення. Проведено аналіз структури доходів населення в Україні.

Ключові слова: доходи населення, зайнятість населення, ринок праці, рівень життя, заробітна плата.

АНАЛИЗ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ И ДИНАМИКИ РЫНКА ТРУДА

Аннотация. В статье рассмотрено доходы и покупательная способность населения – как составляющие уровня жизни и факторы, определяющие продолжительность самой жизни. Целью работы является комплексное исследование взаимодействия доходов и занятости населения, их структуры, анализ перераспределения доходов в обществе. Проведен анализ информационной базы занятости населения и безработицы населения Украины. Охарактеризовано распределение заработной платы по видам экономической деятельности и обосновано целесообразность регулирования неравномерности распределения доходов населения. Проведен анализ структуры доходов населения Украины.

Ключевые слова: доходы, занятость населения, рынок труда, уровень жизни, заработная плата.

ANALYSIS OF INTERACTION OF THE INCOME OF THE POPULATION AND DYNAMICS OF LABOUR MARKET

Abstract. In this work it has been analysed the income and the purchasing power of the population, as components of a standard of living and the factors which determine the duration of the life. The purpose of this work is a complex research of interaction of the income and employment of the population, their structure, an analyse of redistribution of the income in society. The analysis of information base of employment of the population and unemployment of the population of Ukraine has been carried out. Distribution of a salary by types of economic activity has been characterized and feasibility of regulation of unevenness of distribution of the income of the population has been proved. To analysis the structure of incomes of the population of Ukraine.

Keywords: income, employment of the population, labor market, standard of living, salary.

Вступ. Розвиток економіки будь-якої держави визначається наявними людськими ресурсами, їх здібністю до ефективної праці, а також умов для їх здійснення.

Потреба людини в самовираженні, а також у задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який особа отримує за свою працю, є соціальною сутністю зайнятості [1, с. 133].

Доходи і купівельна спроможність населення мають не тільки соціальне значення – як складові рівня життя, але і як чинники, що визначають тривалість самого життя. Вони є досить значними елементами економічного підйому та визначають місткість внутрішнього ринку. Зайнятість населення забезпечується гарантом отримання доходу для задоволення потреб людини. Тому між показниками «доходи населення» та «зайнятість населення», безперечно, є певна економічна залежність.

Зайнятість населення забезпечується державою шляхом проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення його потреб у добровільному виборі виду діяльності, стимулювання створення нових робочих місць і розвитку підприємництва [2, с. 83]. Дану проблему досліджували такі видатні економісти: Д. Кейнс, Ф. Кене, К. Маркс, В. Паретто, Д. Рікадо, Дж. Ролз, А. Сен, А. Сміт та інші [3]. Вітчизняними вченими також було розглянуто проблеми визначення ролі держави у регулюванні зайнятості населення. Серед них були такі відомі економісти: А. А. Никифорова, Е. М. Лібанова, Г. Т. Завіновська та інші науковці.

Постановка завдання. Проблема зайнятості населення та отримання доходів об'єднує виробництво і споживання. Показники зайнятості населення та їх динаміка характеризують ефективність структурних перетворень, а також використовуються для вивчення взаємозв'язків між соціально-економічною політикою та рівнем життя, демографічною ситуацією та диференціацією суспільства. А оскільки праця є одним з найбільш динамічних факторів виробництва, це потребує формування нових наукових підходів до статистичного дослідження зайнятості населення, вивчення його методологічних та організаційних засад, моніторингу та прогнозування. Тому метою статті є дослідження головних проблем ринку праці та його складових, та на цій основі з'ясувати взаємозв'язок між доходами та рівнем зайнятості населення України.

Реалізація поставленої мети обумовила вирішення таких завдань:

- проведено аналіз інформаційної бази зайнятості населення та безробіття населення України;
- охарактеризовано розподіл заробітної плати за видами економічної діяльності та обґрунтовано доцільність регулювання нерівномірності розподілу доходів населення;
- проведено аналіз структури доходів населення в Україні.

Результати. Населення виконує дві важливі функції: з одного боку, воно є виробником матеріальних благ і послуг, творцем суспільного національного продукту, з іншого – їх споживачем. Найбільш активною його частиною є трудові ресурси – населення працездатного віку. Ціною робочої сили є заробітна плата, але не всі акти купівлі-продажу робочої сили реєструються, і на сьогодні велика їх частка приховується. Мотиви можуть бути різними, проте практично всі вони об'єднуються в три великі групи:

- прагнення приховати від оподаткування прибутки від цілком легальної діяльності;
- прагнення приховати заборонену законом діяльність;
- неможливість виконання всіх нормативних актів з причини їх зарегульованості чи навіть їх відсутності.

Для аналізу показників зайнятості населення України, розглянемо зайняте населення, як головну складову економічно активного населення. За даними Державної служби статистики України (таблиця 1) представлена кількість і структура економічно активного та економічно неактивного населення в Україні за період 2010–2014 рр.

З наведених даних таблиці виявлено, що в період з 2010 р. по 2013 р., кількість економічно активного населення у віці 15–70 років не мала значного відхилення. Амплітуда темпу приросту економічно активного населення знаходилася у межах від 0,005 % до 0,13 %, а у 2014 році економічно активне населення скоротилося на 4,34 %. Аналіз структури економічно неактивного населення у віці 15–70 років, показав зменшення цього показника, тим самим покращуючи стан економічного розвитку країни, а у 2014 році темп приросту цього показника зріс на 6,68 %. Такий стан ринку праці викликаний економічною та політичною ситуацією в Україні.

Аналіз ринку праці показав, що щороку безробітне населення України скорочується, де найбільшу частку в структурі займають вивільнені за власним бажанням та з економічних причин. Максимальний показник вивільнених із економічних причин був зафіксований у

2009 р. – 45,5 %. Ці зміни були пов'язані із соціально-економічними причинами, що негативно вплинуло на ринок праці. Цей показник показує, що економіка на стадії реформування та розвитку, так як кожен третю людину звільняють через нестабільність економіки. Нажаль, кількість осіб звільнених за власним бажанням займає найбільший відсоток із загальної кількості безробітного населення України, і з 2009 року невгамовно зростає.

Таблиця 1

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО ТА ЕКОНОМІЧНО НЕАКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ У 2010–2014 РР. [4]

Роки	Чисельність наявного населення, тис. осіб	Економічно активне населення у віці 15-70 р., тис. осіб	Структура економічно активного населення у віці 15-70 р. (до наявного населення), %	Економічно неактивне населення у віці 15-70 р., тис. осіб	Структура економічно неактивного населення у віці 15-70 р. (до наявного населення), %
2010	45 962,9	20 894,1	45,46	11 945,0	25,99
2011	45 778,5	20 893,0	45,64	11 657,4	25,46
2012	45 633,6	20 851,2	45,69	11 456,9	25,11
2013	45 553,0	20 824,6	45,72	11 270,1	24,74
2014	45 426,2	19 920,9	43,85	12 023,0	26,47

Головними причинами високого рівня безробіття є такі:

- спад економіки і відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу;
- структурні зрушення (міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні);
- рух робочої сили (професійний, соціальний, регіональний).

У 2014 році у зв'язку зі станом економічної політики держави маємо такі наслідки на ринку праці: на кінець грудня 2014 р. кількість зареєстрованих безробітних становила 512,2 тис. осіб. Рівень зареєстрованого безробіття в цілому по країні порівняно з листопадом 2014 р. зріс на 0,2 %. і на кінець грудня 2014 р. становив 1,9 % населення працездатного віку [7].

Зайнятість населення характеризує певним чином рівень доходної частини населення. Для виявлення причин нерівномірного формування доходів населення було проведено аналіз структури доходів населення (рис. 1).

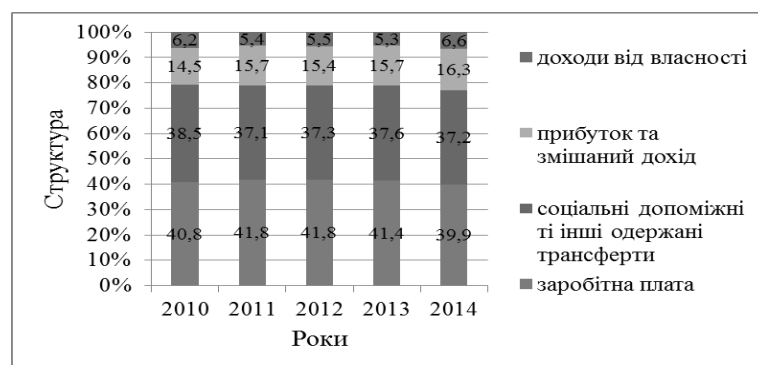

Рис. 1. СТРУКТУРА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 2010–2014 РР.

Наведені дані свідчать, що найбільшу частку у структурі доходу складає заробітна плата, яка становить: у 2010 р. – 40,8 %; у 2011 р. – 41,8 %; у 2012 р. – 41,8 %; у 2013 р. – 41,4 %; у 2014 р. – 39,9 %. Така ситуація є свідченням того, що заробітна плата є основним джерелом доходу і визначальним фактором матеріального добробуту населення.

Друге місце за вагомістю після заробітної плати становлять доходи населення у вигляді соціальної допомоги і трансфертів: у 2010 р. – 38,5 %; у 2011 р. – 37,1 %; у 2012 р. – 37,3 %; у 2013 р. – 37,6 %; у 2014 р. – 37,2 %. Така ситуація свідчить про те, що більше третини населення одержує дохід від держави у формі соціальної допомоги й трансфертів. Це говорить, скоріше за все, не про турботу держави стосовно населення, а про скорочення зайнятості, зростання

частки соціально незахищених верств населення, про вади діючої державної системи соціальних виплат і врешті-решт, про «проїдання» бюджетних коштів.

Третє місце у структурі доходів населення займають прибуток та змішаний дохід, частка яких склала: у 2010 р. – 14,5 %; у 2011 р. – 15,8 %; у 2012 р. – 15,4 %; у 2013 р. – 15,7 %; у 2014 р. – 16,8 %. Це є свідченням того, що тільки менше п'ятої частини населення заробляє підприємницькою діяльністю або використовує свою власність. Проте, ми маємо справу з офіційною статистикою, у зв'язку з чим необхідно пам'ятати, що саме у секторі підприємницької діяльності існує найвищий рівень тінізації доходів, тому реально частка доходу від підприємницької діяльності є більшою [4].

Отже, структура доходів населення України характеризується негативною диспропорцією: питома вага заробітної плати є не набагато більшою, ніж питома вага соціальних трансфертів.

В останні роки особливу актуальність набувають питання, пов'язані із забезпеченням зростання доходу населення. За даними Держкомстату України, у структурі доходів населення основну частку становить заробітна плата. Отже, значення доходів населення істотно впливає на формування економічного зростання України. Із збільшенням доходів населення України – зростає економіка України. Підвищення добробуту населення і пов'язане з ним збільшення платоспроможного попиту сприятимуть розвитку економіки країни.

Заробітна плата є основним джерелом доходу і визначальним фактором матеріального добробуту населення. Найвищий рівень середньомісячної заробітної плати у 2014 р. є характерним для промислово розвинених регіонів (м. Київ – 6 414 грн., Київська обл. – 4 100 грн., Дніпропетровська обл. – 4 021 грн., Одеська обл. – 3 685 грн., Полтавська обл. – 3 653 грн., Харківська обл. – 3 598 грн.). Найнижчий рівень, який не перевищує 3 100 грн. спостерігається у Кіровоградській обл. – 3 088 грн., Херсонській обл. – 3 043 грн., Чернівецькій обл. – 3 000 грн., Тернопільській обл. – 2 992 грн., Чернігівській обл. – 2 924 грн.

При дослідженні важливо звернути увагу на динаміку заробітної плати за видами економічної діяльності, в розрахунку на одного штатного працівника, що наведено у таблиці 2.

Дані таблиці 2 показують тенденцію зростання заробітної плати за різними видами економічної діяльності. Аналіз статистичних даних показує, що найвища заробітна плата у 2014 році притаманна таким видам економічної діяльності: транспортне обслуговування (авіаційний транспорт) – 11 967 грн., фінансова діяльність – 7 020 грн., професійна, наукова та технічна діяльність – 5 290 грн., інформація та телекомунікації – 5 176 грн., промисловість – 3 988 грн., державне управління й оборона – 3 816 грн. Найнижча заробітна плата – сільське господарство, лісове господарство та рибне – 2 556 грн., діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 2 497 грн., охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 2 436 грн. та поштова, тимчасове розміщування й організація харчування – 2 261 грн., та кур'єрська діяльність – 1 932 грн.

Причини такої диференціації криються у рівні складності виконуваної роботи, професійної підготовки та ступеня ризику. Тому коли мова йде про зростання середнього рівня заробітної плати в Україні, то необхідно правильно розставляти акценти: які саме галузі забезпечують таку динаміку [2, с. 297].

Існуючі відмінності в оплаті праці обумовлені, перш за все, розвиненістю тих чи інших галузей і сфер діяльності національної економіки. Так, індустріально розвинуті Схід і Центр країни мають об'єктивну можливість та необхідність виплачувати більш високу заробітну плату. Працівники аграрних областей, переважно, Півночі та Заходу країни, задовольняються порівняно невисокими заробітками. Проте, особливу увагу слід звернути на об'єктивність даних, які представлені державними органами статистики. Дуже важко здійснити аналіз фактичних тенденцій рівнів оплати праці та стану платоспроможності працюючого населення, адже в Україні, поширеною є практика виплати незареєстрованої заробітної плати, що зумовлена, у першу чергу, високим податковим навантаженням.

Висновки. На основі проведеного дослідження загальної структури доходів населення і заробітної плати як основної складової, можна зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду, на перший погляд, відбулися помітні позитивні зміни. Так, номінальні величини зростають, проте, це жодним чином не може свідчити про покращення матеріального становища та об'єктивно вказувати на відповідний життєвий рівень, адже, номінальні величини зростають, а реальні показують зовсім інші тенденції, які в результаті знецінюють людські статки.

**ДИНАМІКА СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ
ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У 2010–2014 РР. [4]**

Вид діяльності	Розмір заробітної плати за роками, грн.				
	2010	2011	2012	2013	2014
Усього	2239	2633	3026	3265	3770
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	1472	1853	2086	2340	2556
з них на сільське господарство	1430	1791	2026	2270	2477
Промисловість	2570	3107	3478	3763	3988
Будівництво	1758	2270	2516	2702	2860
Оптова роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1877	2342	2704	3010	3439
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2658	3072	3412	3589	3768
наземний і трубопровідний транспорт	2355	2699	2965	3163	3541
водний транспорт	2986	3428	3223	3445	3622
авіаційний транспорт	6774	8742	9837	10341	11967
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	2993	3445	3865	4062	4231
Поштова та кур'єрська діяльність	1523	1692	1843	1915	1932
Тимчасове розміщування й організація харчування	1455	1777	2055	2249	2261
Інформація та телекомунікації	3161	3683	4286	4599	5176
Фінансова та страхова діяльність	4638	5377	6012	6275	7020
Операції з нерухомим майном	1856	2181	2356	2757	3088
Професійна, наукова та технічна діяльність	2869	3529	4252	4465	5290
з неї наукові дослідження та розробки	2874	3270	3709	4024	4268
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1839	2165	2430	2527	2497
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	2722	3036	3415	3702	3816
Освіта	1905	2079	2530	2700	2745
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1628	1774	2202	2367	2436
з них охорона здоров'я	1637	1781	2221	2390	2457
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1928	2358	2886	3286	3626
Діяльність у сфері творчості, мистецтва розваг	1883	2083	2532	2887	2841
Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури	1911	2106	2559	2739	2769
Надання інших послуг	1717	2056	2618	2007	3360

З кожним роком середньомісячна заробітна плата збільшується, а саме в 2011 році порівняно з 2010 роком збільшилась на 394 грн., або на 17,6 %, в 2012 р. порівняно з 2011 р. – на 393 грн., або на 14,93 %, в 2013 р. порівняно з 2012 р. – на 239 грн., або на 7,9 %, та в 2014 р. зросла на 505 грн., або на 15,47 %. З проведеного аналізу бачимо, що темпи заробітної плати, як і доходів в цілому зростають, але рівень доходів населення не покращують показники рівня життя населення.

Незважаючи на зростання доходів населення в Україні, система доходів населення знаходиться на кризовому етапі. Така ситуація є наслідком нерівномірності розподілу доходів. Також це пов'язано з тим що, сьогодні в Україні отримує великий дохід влада, в той час коли більшість населення не має можливості задовольнити свої найпростіші потреби в їжі, одягу, не говорячи про якісну та дорогу техніку, кваліфіковану медичну допомогу та якісний сервіс.

В умовах глобалізаційних процесів ефективність регулятивної політики у напрямі доходів населення буде забезпечуватись лише тоді, коли ця політика буде охоплювати всі ієрархічні рівні, на яких відбувається формування доходів – від національного до рівня домогосподарств. Виокремлення та побудова ієрархічних рівнів є вагомим методологічним підходом, який сприяє кластеризації верств населення, дозволяє чіткіше виявляти диференціацію доходів населення, активізувати рівень та обсяги доходів як в розрізі окремих верств, так і в регіональному, демографічному, галузевому та інших напрямках, з'ясовувати специфіку тіньових доходів.

Список використаних джерел:

1. Творчий пошук молоді – курс на ефективність : тези доповідей VI міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених, аспірантів, студентів, 25 лютого 2015 р. – Хмельницький : ХКТЕІ, 2015. – 412 с.
2. Прасол В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / В. М. Прасол. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 264 с.
3. Куліш О. С. Нерівність доходів населення в умовах ринкової економіки: форми, особливості, тенденції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. Економічна теорія та історія економічної думки. / О. С. Куліш. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2014. – 21 с.
4. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Держ. служба статистики України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Гордієнко Л. А. Фінансове регулювання доходів населення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. гроші, фінанси і кредит / Л. А. Гордієнко. – Черкаси.: ЧДТУ. – 2011. – 213 с.
6. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012., № 5067-VI, ст.243 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
7. Кремень О. І. Сутність і значення соціально-економічної категорії «Зайнятість населення» // Вісник Хмельницького національного університету 2009. – № 1. – С. 85–88.

18.09.2015